

POSTANOWIENIE

Dnia 24 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk

w sprawie J. H. sędzi Sądu Rejonowego w S.

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej

na posiedzeniu bez udziału stron w dniu 24 kwietnia 2024 r.

sygnalizacji SSN Bohdana Bieńka podnoszącej istnienie okoliczności wskazujących na konieczność wyłączenia z urzędu SSN Tomasza Szanciły, SSN Małgorzaty Bednarek i SSN Marii Szczepaniec od udziału w sprawie I ZB 25/22 dotyczącej wniosku o zbadanie spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności przez SSN Pawła Wojciechowskiego w sprawie I ZSK 28/22

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. i art. 42 § 1 k.p.k. w zw. z art. 128 ustawy z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 334, zwanej dalej „p.u.s.p.”)

postanowił:

stwierdzić brak podstaw do wyłączenia z urzędu SSN Tomasza Szanciły, SSN Małgorzaty Bednarek i SSN Marii Szczepaniec od udziału w sprawie I ZB 25/22 dotyczącej wniosku o zbadanie spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności przez SSN Pawła Wojciechowskiego w sprawie I ZSK 28/22.

UZASADNIENIE

W dniu 23 listopada 2022 r. SSN Bohdan Bieniek – wyznaczony do udziału w rozpoznaniu sprawy I ZB 25/22 dotyczącej wniosku o zbadanie spełnienia

wymogów niezawisłości i bezstronności przez SSN Pawła Wojciechowskiego w sprawie I ZSK 28/22 – złożył pismo sygnalizacyjne, w którym podniósł istnienie okoliczności wskazujących na konieczność rozważenia kwestii wyłączenia z urzędu od udziału w tejże sprawie pozostałych członków składu orzekającego tj. SSN Tomasza Szanciły, SSN Małgorzaty Bednarek i SSN Marii Szczepaniec.

Uzasadniając wniosek, SSN Bohdan Bieniek argumentował, że objęci jego wnioskiem sędziowie zostali powołani na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego z rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa (powoływanej dalej jako „KRS”) ukształtowanej z zastosowaniem art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. z 2021 r. poz. 269 oraz z 2023 r. poz. 1615, zwanej dalej „u.k.r.s.”), a w świetle przytoczonych we wniosku orzeczeń Sądu Najwyższego (uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. sygn. akt BSA I-4110-1/20; uchwały Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r. sygn. akt III PZP 1/22), Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, sędziowie powołani na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego w procedurze nominacyjnej z udziałem tak ukształtowanej KRS nie dają gwarancji niezależności i bezstronności w orzekaniu.

W ocenie SSN Bohdana Bieńka zachodzą również wątpliwości co do braku należytej obsady tak wyłonionego składu orzekającego, bowiem sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. jest taki jego skład, w którym bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek KRS *„ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3)”*.

Dodatkowo wskazał, że SSN Małgorzata Bednarek orzekała w Izbie Dyscyplinarnej, *„która w judykaturze Sądu Najwyższego nie spełniała cech niezależnego i bezstronnego sądu”*.

Sąd Najwyższy – Izba Odpowiedzialności Zawodowej zważył, co następuje.

Sąd Najwyższy po analizie sprawy stwierdził brak normatywnych podstaw do wyłączenia z urzędu SSN Tomasza Szanciły, SSN Małgorzaty Bednarek i SSN Marii Szczepaniec od udziału w sprawie I ZB 25/22 z następujących względów.

Kwestionowanie i ewentualne wyłączenie sędziego SN z powodu niespełnienia przez niego wymogów niezawisłości i bezstronności sędziego może jedynie nastąpić w trybie art. 29 § 5 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1093, zwanej dalej u.S.N), znowelizowanej ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1259), zgodnie z którym – dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego (sędziego delegowanego) wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy.

Wskazane przepisy ustawy o Sądzie Najwyższym weszły w życie z dniem 15 lipca 2022 r.

Jak wynika z *ratio legis* unormowań zwartych w art. 29 § 4-25 u.S.N., wyrażonego *expressis verbis* w preambule do powołanej wyżej ustawy nowelizującej „(...) *każdemu powołanemu przez Prezydenta RP sędziemu należy zapewnić warunki godnego wykonywania zawodu sędziego, w szczególności zapewnić skuteczne procedury nie pozwalające na nieuzasadnione prawnie podważanie statusu sędziego przez jakiegokolwiek organ władzy wykonawczej, ustawodawczej, sądowniczej, a także przez jakiejkolwiek osoby, instytucje, w tym innych sędziów, a tym samym dążąc do zapewnienia obywatelom poczucia bezpieczeństwa i stabilności w zakresie wydawanych przez sądy orzeczeń (...)*”.

Przedmiot tych regulacji odnosi się również do ochrony standardu bezstronności oraz niezawisłości sędziego przy wykonywaniu czynności orzeczniczych. Powołane przepisy art. 29 § 4 i § 5 u.S.N., stanowią *lex specialis* w stosunku do art. 41 § 1 k.p.k. i wyłączają możliwość badania określonych w nim przesłanek w ogólnej procedurze. Przewidziany tryb tzw. testu niezawisłości ma szczególny charakter, albowiem wniosek o jego przeprowadzenie rozpoznawany

jest przez skład pięciu sędziów, zaś na wydane przez sąd w takim składzie postanowienie przysługuje środek odwoławczy, który podlega rozpoznaniu przez skład siedmiu sędziów. Natomiast wnioski o wyłączenie w trybie art. 41 § 1 k.p.k. podlega rozpoznaniu – co do zasady – w składzie jednoosobowym i nie podlega zaskarżeniu. Oznacza to niedopuszczalność oceny w trybie art. 41 § 1 k.p.k. niezawisłości i bezstronności sędziego w odniesieniu do okoliczności towarzyszących jego powołaniu, albowiem przepis ten zawiera ogólną podstawę wyłączenia sędziego podejrzanego o stronnictwo (*iudex suspectus*), którą z założenia może być każda okoliczność mogąca wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. Zatem, wskazane instytucje pozwalają na sądową kontrolę bezstronności sędziego, wyznaczonego do rozpoznania konkretnej sprawy, natomiast ich zakres przedmiotowy różni się od siebie. Przedmiotem rozpoznania w trybie art. 41 § 1 k.p.k. może być jedynie wniosek o wyłączenie sędziego oparty na innych przesłankach niż określone w art. 29 § 4 i 5 u.S.N. Wyłączenie sędziego SN w oparciu o art. 41 § 1 k.p.k. z powodu niespełnienia przez niego w konkretnej sprawie wymogów niezawisłości i bezstronności skutkowałoby bezwzględną przesłanką odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. oraz stanowiłoby niedopuszczalne obejście instytucji tzw. testu niezawisłości i rażące naruszenie przysługujących stronom uprawnień (możliwość zaskarżenia, złożenia pisemnego wyjaśnienia przez sędziego). Niedopuszczalna jest więc alternatywna ocena w trybie art. 41 § 1 k.p.k. wymogów niezawisłości i bezstronności, albowiem sprzeciwia się temu wprowadzony przez ustawodawcę szczególny tryb i mechanizm w zakresie jego rozpoznania.

Zauważyć przy tym należy, że także przed rzeczoną nowelizacją przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym, Trybunał Konstytucyjny (powoływany dalej jako „TK”) w wyroku z 4 marca 2020 r., sygn. akt P 22/19 (Dz. U. z 2020 r. poz. 413), stwierdził, że art. 41 § 1 w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek KRS, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a u.k.r.s., jest niezgodny z art. 179 w zw. z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji. Utrwalona linia orzecnicza TK stwierdza, że niekonstytucyjne, a zatem niedopuszczalne, jest rozpoznanie

wniosku o wyłączenie sędziego, który obejmuje zarzuty odnoszące się do okoliczności jego powołania (wyroki TK: z dnia 2 czerwca 2020 r., sygn. akt P 13/19; z dnia 23 lutego 2022 r., sygn. akt P 10/19 oraz z dnia 10 marca 2022 r., sygn. akt K 7/21).

Z kolei w wyroku z dnia 25 marca 2019 r. (sygn. akt K 12/18; OTK ZU A/2019 poz. 17) TK wypowiedział się, co do zgodności powoływania sędziów do KRS ukształtowanej z zastosowaniem art. 9a u.k.r.s., nie stwierdzając w tym zakresie naruszenia standardu konstytucyjnego. W powołanym wyroku TK orzekł, że art. 9a u.k.r.s. jest zgodny z art. 187 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 w związku z art. 2, art. 10 ust. 1 i art. 173 oraz z art. 186 ust. 1 Konstytucji, w której uregulowano, kto może być wybranym członkiem KRS, ale nie jest określone, jak wybrać sędziów członków KRS do tej Rady. Te kwestie zostały przekazane do uregulowania w ustawie. Trybunał stwierdził nadto, iż nic nie stoi na przeszkodzie, aby sędziów do KRS wybierali sędziowie. Jednak nie można się zgodzić z twierdzeniem, że piastunem czynnego prawa wyborczego muszą tu być wyłącznie gremia sędziowskie. Zapoczątkowana wymienionym wyżej wyrokiem linia orzecnicza TK została potwierdzona w wyroku TK z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt. U 2/20, zgodnie z którym uchwała składu połączonych Izb – Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r. – której wówczas nadano moc zasady prawnej, jako akt normatywny utraciła moc obowiązującą. W uzasadnieniu tego wyroku TK stwierdził m.in., iż zasady prawne wiążą wszystkie składy orzekające Sądu Najwyższego i wykazują cechy aktów generalnych i abstrakcyjnych. Ich zakres obowiązywania nie jest bowiem ograniczony do konkretnej sprawy określonej podmiotowo i przedmiotowo. Nie konsumują się również po jednorazowym zastosowaniu. Są one zatem aktami prawa wewnętrznego w rozumieniu art. 93 Konstytucji. Wskazał też, iż kontrola treści takich aktów prawnych była sprawowana przez TK od lat, jednak bez wyraźnego zakwalifikowania uchwał Sądu Najwyższego do kategorii aktów prawa wewnętrznego (zob. wyroki TK: z dnia 28 stycznia 2003 r., sygn. akt SK 37/01, OTK ZU nr 1/A/2003 poz. 3 oraz z dnia 9 czerwca 2003 r., sygn. akt SK 12/03, OTK ZU nr 6/A/2003, poz. 51, a także wielokrotnie przytaczany wyrok o sygn. akt K 10/08). Dotychczas TK przyjmował w

ramach uzasadnienia odmienną konwencję terminologiczną, sprowadzającą się jednak do oglądu tej samej sprawy z innej perspektywy. Ponadto TK stwierdził m.in., iż cyt. wyżej uchwała SN jest m.in. niezgodna:

- z art. 179 Konstytucji, ponieważ podważa charakter tego przepisu jako samodzielnej podstawy skutecznego powołania sędziego przez Prezydenta RP na wniosek KRS, a więc jako samodzielnej, zupełnej i wystarczającej regulacji prawnej umożliwiającej wykonywanie przez Prezydenta wskazanej w tym przepisie kompetencji. Akt powołania sędziego oznacza bowiem jego upoważnienie do wydawania orzeczeń w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej (zob. wyroki TK o sygn. akt K 18/09 i sygn. akt K 3/17),
- z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji, ponieważ nie można jej pogodzić z istotą prerogatywy Prezydenta RP do powoływania sędziów na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Prerogatywa Prezydenta RP nie podlega kontroli w żadnym trybie. Tym bardziej więc nie może stanowić przedmiotu ograniczenia czy jakiegokolwiek zawężenia interpretacyjnego dokonanego w treści podstawowego aktu normatywnego. TK przypominał, że prerogatywa jest rodzajem uprawnienia Prezydenta RP, które nie wymaga dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów, ponoszącego odpowiedzialność polityczną przed Sejmem za akty Prezydenta RP wymagające dla swej ważności kontrasygnaty. Ustrojodawca świadomie wyłączył taką konieczność względem określonych kompetencji głowy państwa, aby zapewnić Prezydentowi RP wykonywanie zadań wskazanych przede wszystkim w art. 126 Konstytucji (por. wyroki TK: z dnia 23 marca 2006 r., sygn. akt K 4/06, OTK ZU nr 3/A/2006 poz. 32 oraz z dnia 11 września 2017 r., sygn. akt K 10/17),
- z art. 183 ust. 1 Konstytucji, ponieważ jej treść nadaje nadzorowi judykacyjnemu SN inne znaczenie niż wynikające z wykładni wskazanego konstytucyjnego wzorca kontroli. Efektem aktu, stanowiącego w swej zewnętrznej formie akt prawa wewnętrznego będący – od strony formalnej – dopuszczalną, co do zasady, postacią aktywności prawotwórczej SN służącej nadzorowi judykacyjnemu, jest (...) wykluczenie z orzekania wszystkich sędziów SN powołanych na wniosek KRS ukształtowanej w oparciu o przepisy ustawy

nowelizującej, wykluczenie z orzekania – pod pewnymi warunkami – sędziów sądów powszechnych i sądów wojskowych powołanych na powyższych zasadach.

W świetle ostatecznych i mających moc powszechnie obowiązującą orzeczeń TK (art. 190 ust. 1 Konstytucji RP) oraz jednoznacznej treści art. 29 §§ 1 – 3 u.S.N., brak jest normatywnych podstaw do podważania konstytucyjnego umocowania KRS ukształtowanej z zastosowaniem art. 9a u.k.r.s. oraz jej uprawnień do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości, a także kwestionowania ważności i skuteczności powołań sędziowskich dokonanych przez Prezydenta RP w ramach przysługującej mu wyłącznej i nie podlegającej weryfikacji prerogatywy, na podstawie rekomendacji udzielonej przez ten organ (zob. m.in.: postanowienie TK z dnia 3 czerwca 2008 r., sygn. akt Kpt 1/08; wyrok TK z dnia 25 czerwca 2012 r., sygn. akt K 18/09; wyrok TK z dnia 11 września 2017 r., sygn. akt K 10/17, OTK-A 2017, poz. 64; uchwała pełnego składu SN z dnia 28 stycznia 2014 r., sygn. akt BSA I-4110-4-4/13, OSNC 2014, z. 5, poz. 49; postanowienia SN z dnia: 5 listopada 2009 r., sygn. akt I CSK 16/09, 15 października 2020 r., sygn. akt I NWW 84/20 – niepublikowane i 27 listopada 2019 r., sygn. akt IV KO 138/19; postanowienia NSA z dnia: 26 listopada 2019 r., sygn. akt I OZ 550/19 i 7 grudnia 2017 r., sygn. akt I OSK 857/17 oraz powołane tam orzecznictwo i doktryna, a także postanowienia NSA o sygnaturach: I OSK 857/17, I OSK 3129/12, I OSK 1876/12, I OSK 1877/12, I OSK 1889/12, I OSK 1870/12, I OSK 1871/12, I OSK 1878/12, I OSK 1879/12, I OSK 1880/12, I OSK 1881/12, I OSK 1885/12, I OSK 1886/12, I OSK 1887/12, I OSK 1888/12, I OSK 1872/1, I OSK 1873/12, I OSK 1874/12, I OSK 1875/12, I OSK 1882/12, I OSK 1883/12, I OSK 1890/12).

Same wątpliwości, co do zgodności któregoś z elementów procedury powołania sędziego z Konstytucją, nie mogą stanowić podstawy do odmowy ich zastosowania, lecz zobowiązują do uruchomienia przewidzianej specjalnie w tym celu procedury pytań prawnych do TK, co do niezgodności obowiązujących przepisów z Konstytucją, (zob. wyrok TK z dnia 31 stycznia 2001 r., sygn. akt P 4/99, czy wyrok TK z dnia 4 grudnia 2001 r., sygn. akt SK 18/00). Natomiast wszelkie inne nieprawidłowości w konkretnej procedurze powołania konkretnego sędziego SN (a także NSA, sądu administracyjnego, sądu powszechnego lub

wojskowego) – mające charakter systemowy lub indywidualny – uprawniają strony lub uczestników postępowania w sprawie z jego udziałem do podważenia jego bezstronności i niezawisłości w trybie ustawowej procedury przewidzianej – w przypadku sędziego SN – w art. 29 §§ 5-25 u.S.N. Podstawą faktyczną do uruchomienia takiej procedury w konkretnej sprawie może być m.in. argumentacja zawarta w nieobowiązującej uchwale składu połączonych Izb – Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r. oraz wyrok ETPC z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce (zob.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2021 r., sygn. akt IV KO 86/21, LEX nr 3251718). Natomiast przy dokonaniu oceny spełnienia przez sędziego SN wymogów niezawisłości i bezstronności w danej konkretnej sprawie w trybie art. 29 § 5 u.S.N., uwzględnić należy przepisy i orzecznictwo krajowe, wykładnię przepisów prawa europejskiego dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: „TSUE”), w szczególności w wydanym wyroku z dnia 2 marca 2021 r., C-824/18, w pkt 114-134 (Dz. Urz. UE C Nr 148 z 26 kwietnia 2021 r. s. 3, www.eur-lex.europa.eu, LEX nr 3125108) i wyroku TSUE z dnia 19 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18, w pkt 119-125 oraz powołane w nim w pkt 126-139 orzecznictwo ETPC (Dz. Urz. UE C Nr 27 z 27 stycznia 2020 r. s. 6, www.eur-lex.europa.eu).

W świetle unormowań zawartych w art. 29 § 4 i 5 u.S.N., brak gwarancji niezawisłości i bezstronności sędziego powołanego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego SN w następstwie wadliwej procedury nominacyjnej nie oznacza *a priori* bezskuteczności takiego powołania oraz, że powołany w takiej procedurze sędzia nie jest w stanie spełnić wymogów niezawisłości i bezstronności. Gwarancja niezawisłości i bezstronności sędziego skutkuje bowiem ustawową niedopuszczalnością kwestionowania i podważania tych wymogów przez kogokolwiek i w jakimkolwiek trybie. Natomiast brak takiej gwarancji przez sędziego oznacza, iż w indywidualnych sprawach strony i uczestnicy postępowania mogą kwestionować jego niezawisłość i bezstronność oraz żądać przeprowadzenia badania spełnienia przez niego tych wymogów w przewidzianej w ustawie procedurze, w przypadku sędziego SN określonej w art. 29 §§ 5-25 u.S.N.

Podkreślić w tym miejscu należy, iż istotna wadliwość postępowań nominacyjnych w polskim wymiarze sprawiedliwości – naruszających standardy konwencyjne – występuje od dekad i polega ona m.in. na: braku niezawisłości i bezstronności organu przeprowadzającego takie postępowania, braku skutecznego i efektywnego środka ochrony prawnej osób w nich uczestniczących, a także braku spełnienia standardów konstytucyjnych. W judykaturze podnosi się, że przed powołaniem KRS w dniu 20 grudnia 1989 r., sędziowie byli powoływani i odwoływani przez Radę Państwa PRL, która była organem o charakterze czysto politycznym, nie spełniającym nawet minimalnych gwarancji niezawisłości i bezstronności, na wniosek Ministra Sprawiedliwości. Przepisy ustrojowe nie przewidywały jakiegokolwiek udziału samego zainteresowanego w procedurze powołania, brak było oficjalnie ogłaszanych konkursów na stanowiska sędziów. Brak było jakiegokolwiek środka ochrony sądowej, zaś proces powoływania sędziów nie dawał – w standardzie konwencyjnym – gwarancji, że osoba powoływana na stanowisko sędziego sądu powszechnego spełnia wymogi bezstronności i niezawisłości (zob.: postanowienie SN z dnia 14 grudnia 2021 r., sygn. akt II KZ 46/21, LEX nr 3327044; postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2021 r., sygn. akt II KZ 46/21, LEX nr 3272188). Po powołaniu KRS, jak trafnie wskazał SN w postanowieniu z dnia 3 listopada 2021 r., TK kilkakrotnie kwestionował przepisy normujące postępowanie przed KRS w przedmiocie przedstawienia kandydatów do pełnienia urzędu sędziego. Dotyczyło to np. braku możliwości odwołania się od uchwał KRS (wyrok TK z dnia 27 maja 2008 r., sygn. akt SK 57/06, OTK ZU 2008, nr 4/A, poz. 63, odwołania nie przysługiwały zatem w okresie funkcjonowania KRS w latach 1990-2007), ustalenia reguł postępowania przed KRS w drodze rozporządzenia (wyrok TK z dnia 19 listopada 2009 r., sygn. akt K 62/07, OTK ZU 2009, nr 10/A, poz. 149), zasady bezwzględnej jawności głosowań w KRS (wyrok TK z dnia 16 kwietnia 2008 r., sygn. akt K 40/07, OTK ZU 2008, nr 3/A, poz. 44), kryteriów oceny kandydatów na sędziów (wyrok TK z dnia 29 listopada 2007 r., sygn. akt SK 43/06, OTK ZU 2007, nr 10/A, poz. 130), a także ustanowienia indywidualnej kadencji sędziów, członków KRS (wyrok TK z dnia 20 czerwca 2017 r., sygn. akt K 5/17, OTK - A 2017, poz. 48). Podzielenie tezy, iż stwierdzenie przez TK w powołanych wyżej wyrokach wadliwości przepisów, które były stosowane

przez KRS w postępowaniu w przedmiocie wyłaniania kandydatów do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego, skutkuje w konsekwencji wadliwością postanowień Prezydenta RP w przedmiocie powołania na stanowiska sędziowskie, groziłoby totalnym zdestabilizowaniem systemu wymiaru sprawiedliwości w Polsce. Pójście bowiem w tym kierunku mogłoby sprowadzać się do ustalenia, czy osoba powołana przez Prezydenta RP na stanowisko sędziowskie – w wypadku przyjęcia przez podmiot oceniający istnienia nieprawidłowości w procedurze nominacyjnej – w ogóle jest sędzią. Ocena taka mogłaby też polegać na ustaleniu, czy sędzia powołany w procedurach, które zdaniem organu oceniającego były obarczone wadą prawną, mimo formalnego posiadania statusu sędziego jest sędzią niezawisłym, a więc „zdolnym do orzekania” (uzasadnienie postanowienia SN z dnia 3 listopada 2021 r., sygn. akt IV KO 86/21, LEX nr 3251718).

Systemowa i permanentna wadliwość procedury nominacyjnej sędziów w polskim wymiarze sprawiedliwości, opisana m.in. w powołanych wyżej orzeczeniach, jak się wydaje, legła u podstaw wprowadzenia do polskiego systemu prawnego instytucji tzw. testu niezawisłości i bezstronności, obejmującego wszystkich sędziów w Rzeczypospolitej Polskiej. Oznacza to, iż ustawodawca uznał, iż żaden sędzia SN, sądu powszechnego, sądu wojskowego, NSA i sądu administracyjnego, bez względu na datę powołania, nie spełnia ustawowych i konwencyjnych gwarancji niezawisłości i bezstronności, czego skutkiem jest przyznanie stronom i uczestnikom każdego konkretnego postępowania, uprawnienia do składania wniosków o zbadanie spełnienia przez konkretnego sędziego wyznaczonego do rozpoznania sprawy wymogów niezawisłości i bezstronności. Uznając podniesioną w sygnalizacji argumentację za trafną, należałoby przyjąć absurdalne założenie, iż wszyscy sędziowie SN podlegają wyłączeniu z udziału w rozpoznaniu sprawy I ZB 25/22, albowiem żaden z nich nie posiada ustawowych gwarancji niezawisłości i bezstronności.

Odnosząc się do sygnalizacji SSN Bohdana Bieńka należy zauważyć, iż SSN Tomasz Szanciło, SSN Małgorzata Bednarek i SSN Maria Szczepaniec zostali powołani do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego postanowieniami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na czas nieoznaczony oraz złożyli ślubowanie i objęli stanowiska sędziowskie. Zgodnie z art. 29 § 1 u.S.N., z

chwilą złożenia ślubowania skutecznie uzyskali status sędziego SN i uprawnienie wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości, przy czym w myśl art. 29 § 3 u.S.N., ustalanie lub ocena przez Sąd Najwyższy lub inny organ władzy zgodności z prawem jego powołania lub wynikającego z tego powołania uprawnienia jest niedopuszczalna. W wyroku z dnia 6 maja 2021 r., sygn. akt I GOK 2/18, mimo stwierdzenia wadliwości procedury nominacyjnej, Naczelny Sąd Administracyjny potwierdził ustrojową ważność oraz skuteczność prezydenckich aktów powołań do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego, dokonanych na podstawie rekomendacji przedstawionych przez KRS, stwierdzając, że w aktualnym stanie prawnym akty te nie podlegają sądowej weryfikacji i nie są wzruszalne (pkt 133 i pkt 145 wyroku TSUE z dnia 19 listopada 2019 r. oraz pkt 122 i pkt 128 wyroku TSUE z dnia 2 marca 2021 r.). Skuteczność i niepodważalność wszystkich powołań sędziowskich dokonanych przez Prezydenta RP w ramach przysługującej mu wyłącznej i nie podlegającej weryfikacji prerogatywy, jest także powszechnie akceptowana w orzecznictwie TK i w krajowym orzecznictwie sądowym (powołanym na wstępie). Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela pogląd wyrażony w postanowieniu SN z dnia 27 listopada 2019 r., sygn. akt IV KO 138/19, iż wadliwość aktu powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego (postanowienia Prezydenta RP) jest możliwa jedynie w przypadku gdy:

- podczas rozpatrywania i oceny kandydatów do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego przez KRS doszło do popełnienia przestępstwa, ustalonego prawomocnym wyrokiem skazującym, które skutkowało podjęciem przez KRS uchwały zawierającej wniosek o powołanie danego uczestnika postępowania (kandydata) do pełnienia urzędu sędziego (np. popełnienie przestępstwa fałszu dokumentu w zakresie treści przedstawionej Prezydentowi RP uchwały KRS zawierającej wniosek o powołanie do pełnienia urzędu sędziego) lub
- wykonanie przez Prezydenta RP jego konstytucyjnej prerogatywy w zakresie aktu powołania sędziego (art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP oraz art. 179 Konstytucji RP), które zostało następnie uznane za delikt konstytucyjny i za którą to czynność Prezydent RP został prawomocnie skazany przez Trybunał Stanu (por. D.

Dudek, Prezydent a władza sądownicza (na marginesie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2017 r.), w: M. Serowaniec, A. Bień-Kacała, A. Kustra-Rogatka, *POTENTIA NON EST NISI DA BONUM*. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Zbigniewowi Witkowskiemu, Toruń 2018, s. 217 – 218).

Skuteczności i niewzruszalności powołań sędziowskich dokonanych przez Prezydenta RP nie może natomiast podważać fakt, iż zostały one dokonane na podstawie rekomendacji KRS ukształtowanej z zastosowaniem art. 9a u.k.r.s. Podzielić należy stanowisko wyrażone w postanowieniu Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 26 listopada 2019 r., sygn. akt I OZ 550/19, zgodnie z którym brak podstaw do wznowienia postępowania z powodu nieważności zakończonego wydaniem orzeczenia przez sąd, w skład którego wchodził sędzia wskazany przez KRS wyłonioną uchwałą Sejmu RP z 6 marca 2018 r., ponieważ spełnienie przez kandydata wymagań określonych w przepisach prawa nie daje mu uprawnienia do powołania przez Prezydenta RP na urząd sędziego, a Prezydent RP ma prawo odmowy uwzględnienia wysuniętych przez KRS wniosków, jeżeli sprzeciwiałyby się one wartościom, na straży których postawiła go Konstytucja RP. Podobnie Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 listopada 2019 r., sygn. akt IV KO 138/19 stwierdził, iż powszechnie ugruntowany jest pogląd, że rola Prezydenta RP w procedurze nominacyjnej nie sprowadza się tylko do roli „notariusza”, potwierdzającego podejmowane gdzie indziej decyzje, lecz dokonuje on samodzielnej oceny przedstawionych mu kandydatur i w konsekwencji może odmówić uwzględnienia wniosku KRS. Systemowa wadliwość procedury nominacyjnej, w tym polegająca na braku niezawisłości i bezstronności KRS oraz skutecznej i efektywnej kontroli sądowej (stwierdzona m.in. wyrokiem NSA z dnia 6 maja 2021 r. oraz innych orzeczeniach sądów krajowych i ETPC) nie oznacza *a priori*, że każdy sędzia powołany w jej wyniku zawsze nie spełnia wymogów niezawisłości i bezstronności. Ostatecznej oceny kandydata na sędziego pod kątem spełnienia przez niego kryteriów niezbędnych do objęcia tego urzędu (a przede wszystkim wymogu niezawisłości i bezstronności) dokonuje Prezydent RP, który nie jest związany w tym zakresie oceną dokonaną przez KRS. W orzecznictwie TSUE utrwalona jest wykładnia, iż stopień niezależności KRS od władzy ustawodawczej i wykonawczej może mieć znaczenie przy dokonywaniu

oceny, czy wyłonieni przez nią sędziowie będą w stanie spełnić wymogi niezawisłości i bezstronności wynikające z art. 47 Karty praw podstawowych, ale w razie jej braku sędziowie także mogą spełnić te wymogi (wyrok z dnia 19 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18, pkt 139). Sam fakt, iż sędziowie ci są powoływani przez Prezydenta RP, nie musi powodować zależności owych sędziów od tego organu ani budzić wątpliwości co do ich bezstronności, jeżeli po powołaniu osoby te nie podlegają żadnej presji i nie otrzymują zaleceń podczas wykonywania swoich obowiązków (wyroki TSUE: z dnia 2 marca 2021 r., C 824/18 pkt 122; z dnia z dnia 19 listopada 2019 r., C -585/18, pkt 133 i przytoczone tam orzecznictwo). Wykładnia ta, w ocenie Sądu Najwyższego, ma także odpowiednie odniesienie do KRS (każdej), organów władzy ustawodawczej i wykonawczej oraz ich przedstawicieli.

Reasumując, Sąd Najwyższy stwierdza, iż powołanie pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego Tomasza Szanciły, Małgorzaty Bednarek oraz Marii Szczepaniec, nawet w razie hipotetycznego stwierdzenia wadliwości procedury nominacyjnej, jest niewątpliwie ważne i skuteczne. W związku ze skutecznym i niewzruszalnym powołaniem ww. sędziów do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego, korzystają oni w pełni – na równi ze wszystkimi sędziami – z konstytucyjnej i ustawowej ochrony, która w pełni i skutecznie zapewnia im niezawisłość i bezstronność przy wykonywaniu zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Natomiast ocena spełnienia przez nich (jak również wszystkich sędziów Sądu Najwyższego) wymogów niezawisłości i bezstronności (z uwagi na utratę jej gwarancji) może być przedmiotem tylko szczególnego postępowania prowadzonego w trybie art. 29 § 4-25 u.S.N.

Konkludując, należy stwierdzić, że sygnalizacja SSN Bohdana Bieńka wskazująca na konieczność wyłączenia z urzędu SSN Tomasza Szanciły, SSN Małgorzaty Bednarek i SSN Marii Szczepaniec od udziału w sprawie I ZB 25/22 pozbawiona jest merytorycznych podstaw.

Z tych też względów Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

[M. T.]

[ms]